Händelser under Harald Blåtands tid

En drottning kallad Thyra

Vad handskriften ”Gesta Wulinensis ecclesiae pontificum” berättar om Harald Blåtands mor

Av Sven Rosborn med exerpering
och översättning av Tomas Sielski

Malmö 2024
Reviderat 2024-08-09

En drottning kallad Thyra

En av Danmarks mest omskrivna drottningar levde för mer än tusen år sedan. Hon är omtalad i många skrifter från medeltiden fram till nutid. Detta är berättelsen om den kvinna som blivit något av en hyllad legend i den danska historien. Det märkliga är att trots denna popularitet vet man egentligen nästan ingenting om henne. Åtminstone inte om man går till samtida källor. I stället har man vid historieskrivandet varit tvungna att lita på vad som berättats långt efter det att hon levt. Hon kallades under sin livstid för Thira eller Thorvi men går i de flesta historieböcker som Thyra. Låt oss dyka ner i uppgifter från det samtida källmaterialet, i de fornnordiska sagorna skrivna sekler efter hennes död, i det folkliga omtalandet och i de senare forskarnas iver allt från dansk nationalromantik till våra dagar att vilja klargöra fakta om denna kvinna.

Vi ska tillbaka till 900-talet. Thyra var den danske vikingakungen Harald Blåtands mor och hustrun till hans far Gorm. När denna drottning föddes vet man inte, när exakt hon dog har man inte heller haft någon säker kunskap om mer än att det måste ha skett vid mitten av århundradet. Nu vet vi emellertid mycket mer utifrån ett påträffat källmaterial från tiden och det nu är på plats att visa fram de delar av detta där drottningen omtalas. Men först efter det att den tidigare historiebilden över Danmarks äldsta kända drottning redovisats.

Den svenske historieprofessorn Lauritz Weibull konstaterade i början av år 1928 följande om drottning Thyra (Tyre): *”De säkra källorna är endast två, inskrifterna på de båda runstenarna i Jelling”*. [1]

Dessa två stenar står utanför kyrkan i Jelling. Den mindre har bara runtext och här läser man:

”: kurmR : kunukR :
: k(a)(r)þi : kubl : þusi :
: a(f)(t) : þurui : kunu
: sina : tanmarkaR : but :”

I översättning blir detta: ”*Kong Gorm gjorde dessa kumler* (minnesmärken) *efter Thorvi sin hustru, Danmarks bot* (prydnad?)”

Den större stenen har tre sidor vilka täcks av bilder och runor. Den är rest av Harald Blåtand. En sida har följande text:

”: haraltr : kunukR : baþ : kaurua
kubl : þausi : aft : kurm faþur sin
auk aft : þourui : muþur : sina : sa
*haraltr (:) ias : soR * uan * tanmaurk”*

I översättning blir detta:

”Harald kung lät göra dessa kummel efter Gorm, sin fader, och efter Thorvi (Thyra)*, sin moder. Den Harald som lagt under sig hela Danmark”*.

Den andra sidan har en bild av det stora djuret i kamp med och inflätad i en stor orm. Längst ner under bilden fortsätter texten med orden:

*”ala * auk nuruiak”*

dvs. *”och Norge”.*

Den tredje sidan täcks av en stor bild av Kristus med en gloria. Händerna hålls utsträckta men korset saknas. I stället omges denna, den äldsta officiella Kristusframställningen i Skandinavien, av en rankornamentik. Längst ner står:

”*(*) auk t(a)ni (k)(a)(r)(þ)(i) kristno”*

dvs. *”och som kristnade danerna”*.

Laurits Weibull fortsätter efter konstaterandet ovan att det endast är dessa runstenar som berättar en samtidig historia om Thyra:

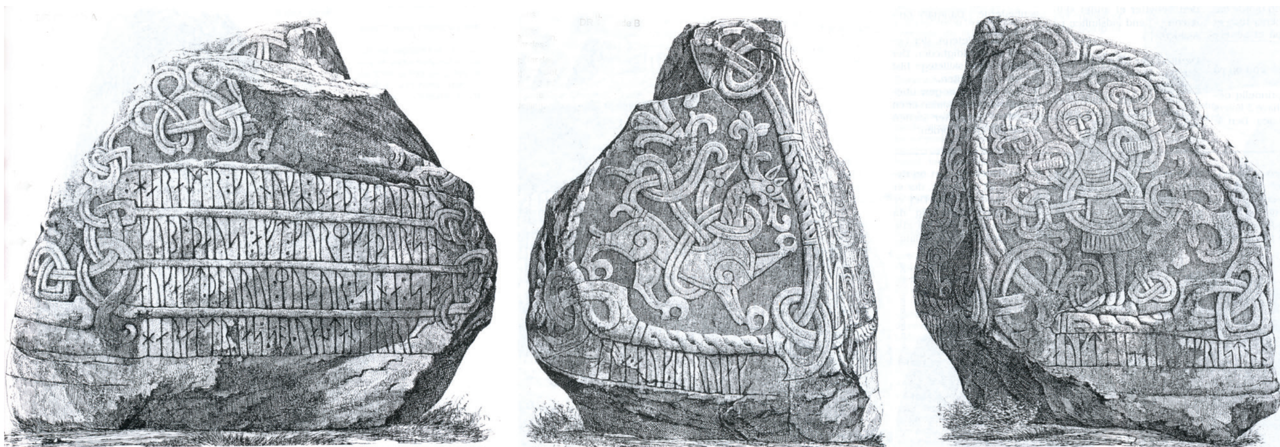

De båda runstenarna i Jelling som berättar om bland annat drottning Thyra/Thorvi.

> *”Detta är allt. Men historieskrivningen och den allmänna meningen har här som annars inte nöjt sig med att bygga endast på säkert samtida material. De har också godtagit en följd av yngre uppgifter. Dessa uppgifter tillägger Tyre två stora bragder. Enligt uppgifter från Danmark skall hon till värn mot Tyskland och dess kejsare ha uppfört – och från grunden uppfört – Danevirke, Danmarks stora gränsvirke mot söder, och friat sitt land från tributskyldighet till utlandet. Isländsk litteratur känner intet om detta. I stället skall Tyre enligt Jomsvikingasagan ha sommar efter sommar låtit insamla korn och andra livsmedel och på så sätt lyckats att avvärja en hungersnöd som hotade. För den ena som den andra av dessa stora bragder skall hon ha fått sitt tillnamn.”*

Detta tillnamn *”but”* som här noteras är angivet i slutet av runstenstexten på den mindre stenen i Jelling som *”tanmarkaR : but”*. Det är också utifrån vad som menas med just detta begrepp som den svenske professorn känt sig manad att gå in i den strid mellan danska historiker som blossat upp sommaren 1927. Kampen fördes i dagstidningarna och gällde vem som man menade hade titulerats med hedersbegreppet ”Danmarks bot”; var det Thyra eller hennes man Gorm?

Denna bittra strid hade sitt upphov i att historikern Hans Brix år 1927 kommit ut med en artikel *”Gorm Konge og Thyra hans Kone”*. [2] Här menade han att den text som avslutar vissa runstenar inte behöver knytas till den person som stått närmast omtalandet utan till den person som omtalas först i runtexten. Texten på Gorms sten skulle alltså ha denna

De tre sidorna av run- och bildstenen i Jelling som Harald Blåtand rest.

läsning: *"Kong Gorm, Danmarks bod, gjorde dessa kumler efter Thorvi sin hustru"*. Flera historiker höll med honom medan andra vidhöll den tidigare uppfattningen om att det var Tyra som skulle ha detta hedersbevis. Helt säker på vad som egentligen åsyftades med ordet *"bot"* hade man emellertid inte kunnat klargjort.

Hur hade man då uppfattat den allmänna bilden av Thyra i den äldsta danska historieskrivningen? Weibull angav två scenarier, dels att hon var den stora värnbyggaren mot tyskarna, dels kvinnan som hade omsorg om sitt folk genom att lägga upp matförråd. I båda fallen framstår drottningen som en kraftfull kvinna. Hur har dessa bilder fått fotfäste? Låt oss gå tillbaka till de äldre historieberättarna.

Kännetecknande för den danska historien är att det endast finns ett mycket litet antal samtida skrifter som berättar om förhållandena i Danmark för cirka tusen år sedan. Dessa anteckningarna har dessutom inte skrivits av danska personer och de är också väldigt geografiskt begränsade till västra Danmark och ytterst korta i sitt innehöll.[3] Det är först genom tysken Adam av Bremens omfattande verk från 1070-talet om de nordiska länderna som vi får en större geografiskt sammanhängande bild. Adam har själv talat med och fått information av den danske kungen Sven Estridsen. Även om han har tagit med dennes berättelser om bland annat Gorm finns i hans texter inget antecknat om hustrun Thyra.[4]

Drottning Thyra finns inte heller med i innehållet i den s.k. *"Roskildekrönikan"* från ca 1140.[5] Gorm omtalas här bara som en grym kung med säte på Själland. Hans son Harald har i krönikan fått en längre utläggning, inte minst som en kristen förkämpe. Om hans mor Thyra nämns inget.

Det är först genom Sven Aggesens danska historia från efter år 1185 som vi möter den Thyra som var drottning mer än tvåhundra år tidigare.[6] Här grundläggs i en närmast romanform historien om Thyra utifrån författarens egen fantasi. En historia skapades nu som sedan framöver skulle komma att prägla bilden av henne. Ett avsnitt av Sven Aggesens text är här på sin plats för att illustrera detta:

> *"Hennes ansikte var nämligen smyckat med sällsam skönhet och på hennes kinder hade rosen i pakt tillsammans med liljan målat sin purpurskära färg. Dessutom var hon kysk, sedlig, lärd och full av finhet i hela sitt väsen. Dessutom hade den gudomliga nåden i hennes själ tänt ett så stort och glimrande kunskapsljus att man skulle kunna tro att hon hade öst upp Nestors klokhet, Ulysses snille och Salomons vishet ur ett och samma ämbar."*

Hos Sven Aggesen är det Thyra som lurar den tyske kejsaren som hoppas att få gifta sig med henne. Samtidigt bygger hon i hemlighet försvarslinjen *"Danevirke"* i södra Jylland

som försvar mot honom. Vid samma tid som Sven Aggesen författade sitt verk satt en annan dansk författare, Saxo Grammaticus, och arbetade med sin väldiga bok om danernas historia. Hos Saxo byggs Thyras historia upp ytterligare med påhittade saker. Gorm ska ha hållit av Harald Blåtand storebror Knut så mycket att han lovat att döda den som kom med ett bud om att Knut hade stupat. När därför uppgiften om sonens död nådde Thyra:

> *”tog hun sin Tilflugt til List og forkyndte i Gjerning, hvad hun ikke turde sige med Ord. Hun tog nemlig det kongelige Skrud af sin Husbond og iførte ham usle Klæder og bar ogsaa andre Tegn paa Sorg .... Saa sagde Gorm: ”Melder du mig Knuds Død?” - ”Den melder du, og ikke jeg”, svarede Thyra, og ved de Ord gjorde hun sin Husbond Dødsens og sig selv til Enke, saa hun paa én Gang fik sin Husbond og sin Søn at sørge over”.*

Kungen ska ha fallit ner död när sanningen gick upp för honom.[7]

Uppgifter om Thyras släktförhållanden har också varit av intresse för de äldre skribenterna. Snorre Sturlasson skriver i sin *”Norges konungasagor”* från början av 1200-talet historien om den norske kungen Halvdan svarte. En jul befallde Halvdan att man skulle hämta en kvinna Ragnhild. Med våld fördes hon till kungen:

> *”Där hölls den dagen ett präktigt gästabud, och vid det gästabudet tog Halvdan Ragnhild till hustru, och hon var sedan en mäktig drottning. Ragnhilds moder var Thyrni, dotter till konung Klack-Harald i Jutland och syster till Thyra Danabot, som var gift med den dåvarande härskaren över Danavälde Gorm den gamle.”* [8]

Här menade alltså Snorre att Thyras far varit en jylländsk kung Klack-Harald. I Jomsvikingarnas saga berättas att:

> *”Over Holseteland* (Holsten) *herskede til den Tid en Jarl, ved Navn Harald, som blev kaldt med Tilnavn Klack-Harald; han var en viis Mand. Han havde en Datter, som hed Thyre, der i Forstand overgik alle andre Kvinder, og udlagde Drømme bedre end nogen anden; hun var ogsaa meget smuk.”* [9]

Drottning Thyra bygger Danevirke. Lorenz Frölich år 1855.

Saxo Grammaticus i slutet av 1100-talet har emellertid ett annat släktled för Thyra. Nu är det till den engelske kungen Edelred som Gorm vänder sig för att få äkta dennes dotter Thyra. Det är således från England som Gorm för hem sin brud.[10] Denna historiebild kan dock inte vara sann eftersom det vid denna tid helt enkelt inte fanns någon engelsk kung med detta namn.[11]

Sagoberättelsen om Thyra fick en folklig förankring när Laurids O. Kok år 1695 kom ut med sin tryckta visa *"Danmark, dejligst Vang og Vænge"*. Denna bearbetades på 1840-talet av N.F.S. Grundtvig som *"Danebodvisen"* och kom från år 1894 att ingå i 17 utgåvor av den danska *"Folkehøjskolens Sangbog"*.[12] Så hjärntvättas ett folk att sätta sin tilltro till en historisk saga. Låt mig avsluta dessa exempel på hur man skapat bilden av den kraftfulla Tyra med vad den norske historikern Alexander Bugge skrev år 1904:[13]

> *"I Sagnet og Folkets Minde staar Tyre som den, der egentlig har bygget Danevirke. Men saa er ikke Tilfældet. Danevirke selv er mere end hundred Aar ældre og er reist af Karl den stores Modstander, Kong Godfred. Men alligevel er Dronning Tyres Virksomhed vigtig nok og har med Rette sikret hende en varig Plads i Folkets Minde som den første i Rækken af Danmarks store Dronninger.*
>
> ....
>
> *En stor Kvinde var Dronning Tyre, lige udmærket ved sin Handlekraft som ved sin Kløgt og sit Snille. Sakse og hans Samtidige og Forgjænger Sven Aagesen fortæller, hvordan Tyre fik Mænd fra hele Danmark til at arbeide paa Verket* (Danevirke)*. Og at hele Folket med Kongen i Spidsen saa op til hende som sin Fører, derom vidner det Mindesmærke, som Gorm ved Jællinge satte hende: "Gorm gjorde dette Mindesmærke efter Tyre sin Kone, `Danmarks Bod` (TanmarkaR but). Og i Folkets Minde lever hun end som Tyre Danebod, "Danmarks Frelse."*

Vad säger alla dessa lärda uppfattningar om verkligheten kring Thyras person? Egentligen ingenting. Men den visar vilken inrotad plats i den danska historien som Thyra genom århundradena hade fått. En kvinna som man i princip inte visst någonting om annat än att hon varit kung Gorms hustru. De samtida berättelserna om henne saknas helt, undantaget några få ord på några runstenar.

Men det finns förutom det historiska, skrivna materialet ytterligare en vetenskapsgren att tillgå, nämligen arkeologin. Sedan länge har denna när det gäller Gorm och Thyra varit helt inriktad på platsen Jelling i Jylland. Sedan gammalt har två stora högar, de två runstenarna (omtalade ovan) samt en tidigmedeltida kyrka attraherat det historiska intresset för platsen. Redan Sven Aggesen omtalar på 1100-talet dessa högar. Han menade att det var Gorm och Thyras son Harald Blåtand som:

> *"efter sina hedniska landsmäns skick lät bägge sina föräldrar jorda i två lika tvillinghögar som stolta gravminnen tätt vid kungsgården i Jelling".*

År 1638 berättade den dåvarande sockenprästen i Jelling i ett brev till Ole Worm att:

> *"Paa den sønder side, nest op til kirchedigen, findis enn megit stor grønn høy, kaldis Gormshøy. Paa den nøre side findis en anden høy, kaldis Droning Tyrishøy, paa huilcken der findis offuen paa en stor kilde imod al natturlighed, och er sat paa bonden med smaa stenn."*[14]

Vi kan följa den folkliga uppfattningen att det var i Jellings norra gravhög som Thyra var begravd. År 1820 omtalas t.ex. detta i samband med att man skulle rensa en vattenkälla i högen. Sockenprästen Christian Lunov Ferslev skrev då följande:

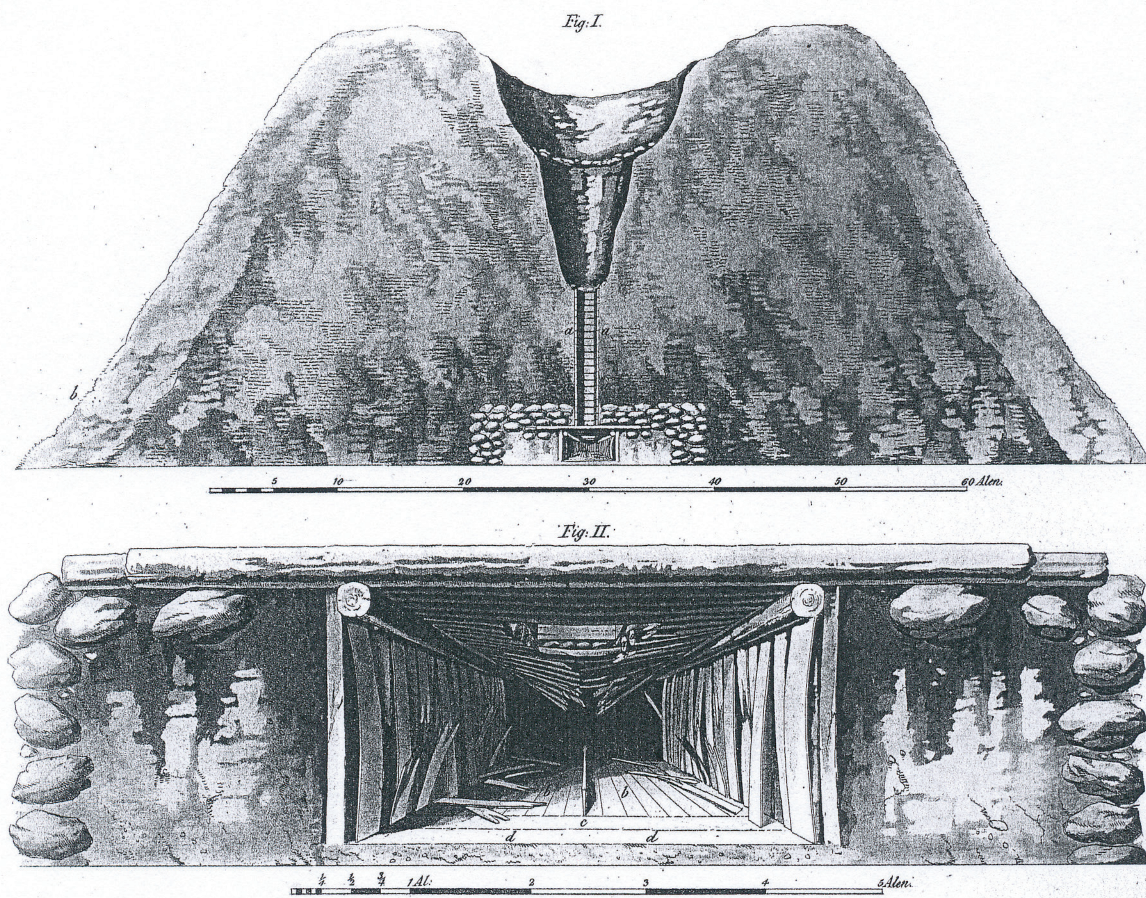
> *"Jeg giver mig herved den Frihed at andrage for Deres Velbyrdighed, at de gode Mænd i Jelling By og Sogn af Iver og Nidkjerhed for den gode Sag*

søgde i April Maaned dette Aar at rense den paa Dronning Thyras Høy i Jelling By, noksom bekjendte værende Kilde."

Vid rensningen av källan kom man ner på högens gravkammare av trä.[15] Efter denna upptäckt skulle många andra undersökningar av den norra högen göras. Den södra högen i Jelling grävdes ut på 1940-talet men visade sig vara tom. Då blev uppfattningen att Haralds båda föräldrar en gång legat i den norra.

Gravkammaren i den norra gravhögen var emellertid tom. Ett schakt hade en gång grävts ner till gravkammaren och den döde avlägsnats med nästan allt sitt gravinnehåll. På 1970-talet gjordes utgrävningar inne i den kyrka som ligger mellan de två högarna. Då påträffades de ihopsamlade benen efter en mansperson.[16] Genast utvecklades teorin att detta var Gorms kvarlevor. Harald Blåtand hade först begravt sin far i den norra högen och sedan, efter en tid, grävt upp honom och lagt honom i en kristen kyrka. Högen som tidigare påståtts vara Thyras blev nu i stället fokuserad till Gorm. Att benen i kyrkan troligtvis legat samlade i de bevarade resterna efter en tygpåse talade givetvis mot denna teori. Ett lik placerat i sådan fuktig miljö som en gravkammare långt under jord kan inte ha förmultnat under så kort tid som det här måste ha varit frågan om mellan en eventuell gravläggning i hög och överflyttning till en kyrka. Dessutom visar spår i några ben att kroppen blivit skeletterad, dvs. den har frigjorts från kött och troligtvis transporterats till platsen långväga ifrån.[17]

De få gravgåvor som man hittat inne i den plundrade gravkammaren visar på att det varit en kristen person som blivit begravd.[18] Trots att de fåtaliga historiska källorna berättar att Gorm varit hedning beaktades inte detta. Gorm måste ha legat i högen. När t.ex. danska Nationalmuseet på en video bara för några år sedan berättade om Jellinghögen höll man fram den lilla silverbägare som hittats i graven och påstod att detta var Gorms

Tvärsnitt genom nordhögen i Jelling och frontperspektiv av själva gravkammaren.
Teckning av H.G.F. Holm år 1823.

mjödbägare. Bägaren rymde mindre än ca två centiliter! I stället är det ingen tvekan om att bägaren ställts in i graven med lite invigt nattvardsvin – alltså ett klart belägg för att den döde varit kristen och att vi här talar om en kristen kunglig person, dvs. Thyra.[19]

De senaste uppgifterna som handlar om Thyra gäller en 3D-undersökning av de två runstenarna i Jelling men också av ytterligare några stenar med runtexter som nämner Thyras namn. En av dessa berättar att en man vid namn Ravnunge-Tue tillsammans med två andra stått bakom byggandet av Thorvis (Thyras) gravhög: *”Ravnunge-Tue og Fundin och Gnyple, de tre gjorde Thorvis hög”*. Denne Ravnunge-Tue omtalas också på en fjärde runsten som den som gjort runstenen över sin drottning Thorvi: *”Ravnunge-Tue högg disse runer efter Thorvi, hans drottning”*.

Dessa runstenar har givetvis varit kända sedan länge. Vad man ibland tvistat om är emellertid om det varit samma ”Thorvi” som omtalas på alla stenarna. Genom 3D-skanning och analys över bl.a. huggteknik av stenarnas texter menar man nu att man kan koppla samman dessa; att den Thyra som omtalas på fyra stenar har varit Gorms hustru. Då det är helt unikt att en person, i detta fall Thyra, finns omtalad på fyra runstenar drar man slutsatsen att det varit en kvinna med mycket hög status:

> *”Combined with the designation of Thyra as Danmarkar bót, ‘Denmark’s strength/salvation’, these honours point towards a powerful woman who held status, land and authority in her own right.”*

Samtidigt menar man att:

”If we accept that runestones were granite manifestations of status, lineage and power, we may suggest that Thyra was indeed of royal, Jutlandic descent”.

Här handlar det emellertid om rena gissningar. Att det finns ett antal runstenar resta efter hennes död samlade i ett begränsat geografiskt område i Jylland, säger givetvis inget om varifrån hon en gång kommit.[20]

Vem var då denna kvinna som man utifrån senaste forskning menar har haft stor makt? Av vad som ovan relaterats från den bevarade historiebilden under ett årtusende har vi uppenbart inte haft mycket kunskap. Med upptäckten av krönikan ”*Gesta Wulinensis*” har emellertid kunskapsläget nu helt förändrats, inte bara om händelser under den danska vikingatiden på 900-talet utan också om vem Gorms hustru Thorvi egentligen var. Resten av artikeln kommer att klargöra detta. (Om denna krönika, se kapitlet ”Exkurs” från sid 13 nedan.)

I *”Gesta Wulinensis” omtalas under år 962 följande:*

> *”Kung Gurmd, som inte hade varit sig själv i nästan fem år, det vill säga sedan hans älskade kvinnas död, hade nyligen drömmar och i dem mötte han sin döda hustrus rädsla över deras son Knut som riskerar att förlora sitt liv eller drabbas av allvarlig skada.”*

Gorms och Thyras förstfödde son Knut var vid denna tidpunkt med sin danska armé på Irland. Han stupade här. ”*Gesta Wulinensis*” berättar:

> *”På Leisner´s fält stod två arméer upp till Guds domstol i en duell och stötte samman med varandra den 17 oktober. At Ciat-styrkorna vägde tyngre på segerns skala, men många män från länderna Jutland* (Jylland)*, Zeland* (Själland) *och Norregi* (Norge) *förblev på slagfältet och bland dem den mest ädle kungen Danow Kanut.”*

Knuts ben fördes enligt krönikan hem till Danmark. Om de följande åren 963 och 964 berättar krönikans skribent prästen Avico följande:

> *”I slutet av det året* (963) *återfick plötsligt gamle kung Gurmd sin styrka och började tänka klart, efter att ha varit kedjad till sängen i två år efter det att han förlorat sina sinnen när han hörde talas om Konut, sin förstfödde sons död. Det var en manifestation där det goda förvandlades*

till ondska eftersom kungen, vid kunskapen om sin hustrus död återvänt till gamla hedniska riter och bestraffade därefter flera gånger Kristi namn. Jag (Avico)*, som en sann kristen, kände den gamle mannen som längtade efter sin hustru men, påverkad av falska gudar, vände han sig bort för att återkalla henne från de dödas värld.*

Theophani som var generös för alla kristna kallades av kungen för Thiri och vi begravde henne enligt hennes egna önskemål enligt den östliga ritualen, för vilket vi tidigare fått tillstånd av hennes son Harald. Kung Gurmd skändade dock hennes begravning och beordrade att hennes kropp flyttades till en plats där danskarna firade en hednisk fest som av romarna kallades för Sabbatin. Den siste juni samma år (964)*, i avsaknad av hans son och oförmögen att hindra lidandet efter Thiri, satte kungen sig ner i skeppet och, trots våra protester, seglade ut på havet och kunskaperna om honom försvann."*

Uppgifterna från "*Gesta Wulinensis*" stämmer helt med de årsringsdateringar på gravkammaren i Jelling som gjordes år 1987. Denna var uppförd år 958 och krönikan anger sent år 962 hennes död till *"nästan fem år"* tidigare. Gorm begick självmord sommaren 964 och först då har Harald Blåtand kunnat öppna högen och ge sin mor en kristen begravning. Dendrodateringen från denna öppning visar på vintern 964.[21]

Inför publiceringen av vår bok om Harald Blåtand år 2021 hade jag med förvåning noterat att Avico kallat Thyra för *"Theophani"* och att hon önskat bli begravd *"enligt den östliga ritualen"*. Drottningens ursprungliga namn hade alltså en klart östromersk koppling. Den speciella östliga begravningsritualen pekade också på en koppling till det bysantinska området.

Strax innan vår bok om Harald Blåtand, "*Vikingakungens guldskatt*", skulle ges ut hade vi återfunnit hela den polska översättningen av "*Gesta Wulinensis*" latinska text. För att inte försena det pågående arbetet med tryckning och utgivningen tog vi emellertid endast med sådana delar av denna krönika som var väsentliga för att förtydliga avsnitt i det redan befintliga bokmanuskriptet. I boken noterades dock att våra planer var att separat publicera hela den omfattande krönikan vid ett senare tillfälle. Något svar på namnet Theophani och den östliga ritualen hade vi inte vid detta tillfälle.

I samband med att vi nu arbetat med transkribering och till svenska översatt krönikans berättelser om 960-talet och också dess omfattande beskrivning av striden vid *"Danevirke"* år 974 mellan tyskar och daner dök det emellertid upp nya uppgifter som rörde Thyra. Efter hårda strider vid *"Danevirke"*s försvarslinje inträffade en speciell händelse som bl.a. berättats för Avico av ögonvittnet prästen Lambertus:

"Allt började med ankomsten av den unge kejsarens sändebud, som hade för avsikt att beordra ett tvådagars uppehåll i striderna på grund av begäran från kejsarinnan, som ville fira Kristi förklarings dag i fred. Kejsaren antog att hans motståndare, härskaren över danerna, var kristen, så han borde gå med på kejsarinnans begäran och lägga ner sitt svärd. Ingen av oss, Guds tjänare, hade någonsin högtidligt firat denna högtid förut, men mina bröder, som trogna kristna, kunde inte ge något annat råd till kung Harald än att gå med på en tillfällig vapenvila för att inte kränka äran av Vår Herre Kristus genom brist på kunskap om vår Frälsare och för att inte genom denna handling förringa kung Haralds kungliga värdighet som kristen härskare. Dessutom var kejsarinnan från samma växt som kung Haralds mor, så kungen kunde inte misstänka henne för någon oärlighet."

Lite längre ner i texten om kriget år 974 lämnar Avico följande uppgift:

"Förhandlingarna pågick till slutet av september och först på högtiden av ärkeängeln Mikael besökte den Helige Anden de stridande och ledde dem till försoning. Det skedde också tack vare kejsarens hustru som kom från samma område i Grecji som kung Haralds mor."

Kejsarinnan, dvs. Otto II:s hustru, var Theophania av Bysans, släkting till den bysantinske kejsaren Johannes I Tzimiskes. Att hon var *"från samma växt som kung Haralds mor"* och att hon "*kom från samma område i Grecji som kung Haralds mor"* kastade åter blickarna mot Bysans. Det kan kanske vara märkligt att Gorms hustru skulle ha samma namn som Otto II:s hustru. Just personnamnet Theophano var emellertid i Bysans inget ovanligt kristet namn. Ordet är sammansatt av två grekiska ord "theos" som betyder Gud och "phaino" med betydelsen framträda eller lysa, dvs. en som lyser med Guds ljus. Flera tidiga, kända personligheter har burit detta namn, t.ex. Theophano av Athen i början av 800-talet, Theophano Martinakia i slutet av 800-talet och den bysantinska kejsarinnan Theophano i slutet av 900-talet.

I ett avsnitt från år 964 i "Gesta Wulinensis" får vi förklaringen till varför Avico omtalar Otto II:s hustru som kommen från "*samma växt som kung Haralds mor"*. Han skriver:

"Jag vänder nu tillbaka till kung Gurmds hustru. Som jag tidigare sagt var hon inte från deras land. Hon var stolt över sitt grekiska ursprung och var den första dottern till Christopuros, son till Romanus. Hon hade också en syster, Maria. Denne Romanus var herre över greker under Henrics, fadern till vår kejsare Ottos, regeringstid."

Den omtalade kejsare Ottos far var Henrik I av Sachsen (876-936) och han blev kung av tyska riket år 919. Han kom att bli anfader till tre efterföljande tyska kejsare, Otto I (Otto den store), Otto II och Otto III. Den Romanus som det här är frågan om och som var Gorms hustru Theophanis (Thiris) farfar är alltså Romanus I Lekapenos som levde från ca 870 till 948. Vem var han?

Romanus föddes i Lakape (Laqabin) och var son till en bonde. Hans far hade som soldat räddat den bysantinske kejsaren Basil I undan fienderna i striden vid Tephrike. Som belöning hade han fått tjänst i det kejserliga gardet. Vi finner Romanus år 911 som general och senare som amiral för den kejserliga flottan. Stridigheter mellan bysantinerna och bulgarerna hade blossat upp. Efter ett katastrofalt nederlag mot bulgarerna år 917 tog Romanus flottan till Konstantinopel. Här intog han Boukoleonpalatset. Den 17 december 920 kröntes Romanus till östromersk kejsare.

Harald Blåtands morfars far kejsar Romanus I Lekapenos avbildad på sitt sigill. Bild: Dumbarton Oaks. Wikimedia Commons.

Mellan det bysantinska riket och bulgarerna rådde fiendskap. Simeon I var härskare över Bulgarien mellan 893 och 927. År 894 till 896 var det krig mellan dessa riken. Samtidigt var bysantinerna invecklades i krig mot araberna varför deras insatser mot bulgarerna hämmades. Det bulgariska kriget avslutades med ett fredsfördrag vilket varade till året 912 då åter stridigheter blossade upp. Först år 927 upphörde dessa.

Romanus äldste son var Christopher Lekapenos (ca 890 till 931), i "*Gesta Wulinensis*" omtalad som Christopuros. Han blev av fadern förklarad som medkejsare året 921. Om hans tidiga liv är inte något känt. Han

hade enligt ”*Gesta Wulinensis*” två döttrar. Den yngre var Maria. Med namnet Irena Lekapene blev hon år 927 gift med Peter I av Bulgarien. Genom giftermålet upphörde stridigheterna mellan Bysans och Bulgarien. Hon dog ca 966. Christophers äldsta dotter har inte tidigare varit känd till namn men genom ”*Gesta Wulinensis*” stiger hon, Theophani, nu fram i historiens ljus som Gorms hustru.

Avico fortsätter sin berättelse om Thyra:

> *”Av berättelsen från Korpens öga (Ravnoka), drottningens trognaste tjänare, som jag redan har berättat mycket om, följer att drottningen, medan hon nästan höll på att bli kvinna, gavs till prins Ivar, som regerade efter sin far Rorik som härskare över Halmagord och Kynugord. Grekerna förde då ett långt och blodigt krig med kungen av Bulgariorum, Simeon, och för att hindra Simeon från att få allierade, gav Romanus 7 döttrar av förnäma greker till prins Ivar, och med dessa följde även hans barnbarn, Theophani, åtföljd av en stor hemgift. Romanus gav också saracenerna tre skepp fyllda med guld i stället för kvinnor.”*

Thyras farfar Romanus hade, enligt *”Gesta Wulinensis*”, alltså arbetat för att Bulgariens härskare Simeon I inte skulle få några mäktiga allierade på sin sida. Han har därför försökt att få det Kievska riket på sin sida. Här satt Igor (875-945) som härskare. Han var son till Rurik som ska ha varit en av tre nordiska bröder som valts som härskare i området. Igor är även känd med det norröna namnet Ingvar. Det är väl troligt att det är detta namn i den förkortade versionen Ivar som Avico noterat i sin krönika.

I ”*Gesta Wulinensis*” berättas hur Gorm kom i kontakt med Theophani:

> *”Vid den tiden var Gurmd utsänd av sin bror Knob till Kynugord* (Kiev) *och reste dit för att hämta guld och slavar. När han sedan sändes till Variusflodens mynning för att för Ivars räkning ta emot Romanus utsände, gladde Theophani honom så mycket i sju dagar att han rövade bort henne och lämnade alla sina tillhörigheter och tog sig genom slavernas land under hälften av ett år, jagad av Ivars män. Och när han äntligen återvände säkert till danernas land fann han sin bror död och var tvungen att ta upp svärdet för att återta makten.”*

Avsnittet i ”*Gesta Wulinensis*” som omtalar historien om Thyra/Thiri avslutas med följande kraftfulla beskrivning av drottningen:

> *”Och när detta var gjort, sände han* (Gorm) *genast bort alla bihustrurna och gjorde Thiri, som han kallade med detta namn, till drottning av danernas land. Theophani var en stolt och klok kvinna som riktade sin man mot Gud, och de beslut som kungen fattade var alltid hennes beslut.”*

Noter

1: Lauritz Weibull: Tyre Danmarks bot. Scandia. Tidskrift för historisk forskning. Band 1. Häfte 1. 1928.
2: Hans Brix: The inscription on the Older Jellinge Stone. Acta philol. Scand. 1927.
3: Sven Rosborn: Striderna vid Danevirke året 974. Vad handskriften ”Gesta Wulinensis ecclesiae pontificum” berättar om kriget mellan Harald Blåtand och Otto II. Malmö 2024. https://www.academia.edu/112910207
4: Adam av Bremen. Historien om Hamburgstiftet och dess biskopar. Översatt av Emanuel Svenberg. Stockholm 1984.
5: Jørgen Olrik: Den ældste Danmarkskrønike (Roskildekrøniken). København 1898.
6: Sven Aggesen: Brevis Historia Regum Dacie. (Kortfattad historia om Danernas kungar). Översatt från danska 2015 av Sven Rosborn. https://www.academia.edu/14172239
7: Saxo Grammaticus. Danmarks Krønike. København 1985.
8: Snorre Sturlasson: Norges konungasagor. Översatta av Emil Olson. Lund 1919-1926.
9: Jomsvikingernes Saga. Oversættelse, indledning og noter ved Helle Degnbol og Helle Jensen. København 1978.
10: Erik Kroman: Det danske rige i den ældre vikingetid. København 1976.
11: Kr. Erslev: Dronning Tyre og Danevirke. Historisk Tidskrift. Bind 9 R:6. 1929.
12: Inge Adriansen: Tyre Danebot. Dansk Kvindebiografisk Leksikon. 2000/2001. https://kvindebiografiskleksikon.lex.dk/Tyre_Danebod
13: Alexander Bugge: Vikingerne – Kvinden i Vikingetiden. 1904.
14: Knud J. Krogh: Gåden om Kong Gorms Grav. Vikingekongernes monumenter i Jelling. Bind I. 1993.
15: Sven Rosborn: Den märkliga källan i Jellings norra gravhög. Malmö 2019. https://www.academia.edu/39887200
16: Knud J. Krogh: The Royal Viking-age monuments at Jelling in the light of recent archaeological excavations. Acta Archaeologica. Vol 53. København 1983.
17: Sven Rosborn: Vikingakungens guldskatt. Om upptäckten av ett unikt manuskript, kung Harald Blåtands grav och placeringen av fästet Jomsborg. Malmö 2021.
18: Jörn Staecker: Monumenten i Jelling – myter och realiteter. Från stad till Land. Lund Studies in Medieval Archaeology. Stockholm 2001.
19: Jörn Staecker hade redan år2001 i skriften noterat dessa kristna saker och nattvardskärlet men tydligen inte fått gehör för detta.
20: Lisbeth M. Imer, Laila Kitzler Åhfeldt & Henrik Zedig: A lady of leadership: 3D-scanning of runestones in search of Queen Thyra and the Jelling Dynasty. Antiquity 2023 Vol. 97 (395): 1262–1278. https://doi.org/10.15184/aqy.2023.108
21: Kjeld Christensen & Knud J. Krogh: Jelling-højene dateret. Nationalmuseets Arbejdsmark 1987.

EXKURS

Om det källmaterial som artikeln baseras på

År 2014 presenterade Tomas Sielski för mig en guldplatta med bl.a. kungen Harald Gormsons namn; en guldplatta som varit i familjens ägo sedan år 1945. Guldplattan kommer från den grav i polska Wiejkowo nära Wolin som blev känd för Tomas Sielskis farfar och dennes bror år 1945. Förutom guldplattan finns ett stort material som beskriver både fyndet och även själva graven från vilket plattan och flera andra vikingatida föremål kommer. I ett omfattande, bevarat brevmaterial med bl.a. poststämplade kuvert från 1950- och 1960-talet är fyndet detaljerat omtalat. I materialet fanns också ett antal medeltida originalbrev och en handskriven krönika, så även en omfattande och detaljerad dagbok vilken tillhört den dåvarande prästen i Wiejkowo på 1840-talet. Allt detta överlämnade den dåvarande prästen i Wiejkowo år 1945 till familjen Sielski för att materialet skulle bli räddat undan de ockuperande ryssarna. De medeltida breven och krönikan tog sedan Tomas Sielskis farmors mor Antonina Chmielinska hand om. Hon var utbildad vid universitetet i Wien i början av 1900-talet och behärskade bl.a. latin. Efter kriget blev hon föreståndare för de historiska samlingarna i det polska slottet i Lidzbark.

I materialet fanns alltså den latinska krönikan, i en handling från år 1267 från greven av Wiejkows arkiv omtalad som ”Gesta Wulinensis ecclesiae pontificum”, vilken prästen i sin dagbok år 1841 berättat om. Genom uppgifter i denna dagbok, vilken Antonina redan tidigare fått av sin dotter, kände hon alltså redan till smärre delar av denna krönika innan hon själv fått originalet i sin hand. I sin dagbok har nämligen prästen på 1840-talet citerat en del avsnitt från handskriften. Nu hade emellertid Antonina tillgång till hela krönikan.

Denna omfattar tre delar där den första spänner om tiden från 940-talet fram till 990-talet. I denna första del framgår det klart att den är skriven av prästen Avico som stått kung Harald Blåtand nära. Eftersom texten också handlar om Polen som tidigt självständigt rike upplevde Antonina att risken var stor att informera om krönikan i det då sovjetstyrda Polen. Hon beslutade sig därför att översätta hela krönikan från latin till polska, troligtvis som en säkerhetsåtgärd så att kunskapen inte skulle gå förlorad.

Under detta översättningsarbete har hon samarbetat med professorn, historikern och direktören för Polens Nationalmuseum i Warszawa Stanislaw Lorentz. Han vistades vid denna tid i början av 1960-talet flera gånger hos henne på slottet i Lidzbark. Att Stanislaw tagit del av översättningsarbetet framgår t.ex. vid översättningen av krönikans berättelse om händelserna kring slaget vid Sedini år 972. (Om denna händelse se min artikel: ”*Slaget år 972 vid Cidini.*” https://www.academia.edu/87748342) På 1960-talet beslöt Polens politiska ledning att uppföra ett enormt monument över Polens seger över tyskarna vid detta slag. Platsen för monumentet svarade emellertid inte till platsen som omtalas i handskriften som utpekade platsen för Stettin (Szczecin). Som en kommentar nederst på den anteckningssida i översättningen av ”Gesta Wulinensis” där Antonina Chmielinska omtalar slaget har hon relaterat vad professor Stanislaw Lorenz påpekat när de två arbetat med översättningen av detta avsnitt:

> ”Professorn [Lorenz] pekar på betydande avvikelser jämfört med den allmänt accepterade bilden av händelserna från andra hälften av 900-talet. Här är en kommentar från gårdagens möte:
>
> Bästa Fru [Antonina], på grund av att vi nu firar den polska statens 1000-årsjubileum och att [under det berömda slaget] vid Cedynia, Mieszko och hans bror försvarade Polen mot tyska Drang nach Osten, är det inte lämpligt att detta material ser dagens ljus. Jag avråder starkt från det. Dessutom har Cedynia, som ni säkert vet, vuxit till rangen av en nationell symbol, och jag har också kännedom om att det finns avancerade planer på att uppföra ett monument till minne av 1000 års kamp att upprätthålla polskheten i dessa områden. Ska det nu bli ett monument i Cedynia och ett annat i Szczecin? Dessutom ”dödar” materialet Mieszkos bror Czcibor. Han är känd endast från en krönika, och faktiskt endast från en mening; det handlar om den tyske krönikören Tietmar. Plötsligt, efter att ha analyserat ditt material, visar det sig att vi har att göra med någon helt annan – någon skandinavisk krigare som bara är Mieszkos vapendragare. Detta är historisk revisionism som det inte finns plats för i Folkrepubliken Polen. Om du inte vill att detta material ska eldas upp, råder jag dig uppriktigt att behålla detta historiska kätteri för kommande generationer. Med vänlig hälsning, S.L.”

När jag hösten 2014 för första gången kom i kontakt med detta nya källmaterial som finns hos familjen Sielski meddelade jag att jag skulle göra allt för att undersöka om detta verkligen kunde vara sant. Jag ville då ha med danska Rigsarkivet och danska Nationalmuseet men dessa var inte då, och inte senare heller, intresserade av att se materialet. Vi bildade då en informationsgrupp av akademiskt

utbildade personer som i sin verksamhet under lång tid arbetat med vikingatiden. Guldplattan från graven med sin text undersöktes också två gånger på Lunds universitet, senaste gången av professor Leif Johansson vid Geologiska institutionen. Sammansättningen och tillverkningssättet var sådant att allt pekade på ett äldre föremål.

Den förre direktören för Kungliga Myntkabinettet Lars Olof Lagerqvist undersökte också personligen plattan och bedömde att den inte var en sentida förfalskning. Han hade under sin aktiva tjänstgöring räknats som en av världens främste experter vad gällde förfalskningar av mynt och medaljer. Vi lät också Lloyds i England undersöka saken och på deras inrådan togs ett materialprov ur plattan. Analysen visade att det inte fanns spår efter sydamerikanskt guld i materialet och man bedömde den som äkta från vikingatiden.

Det är utifrån arkeologin, vilken ju är min forskningsgren, som jag kunnat påvisa att handskriften ”Gesta Wulinensis” inte kan vara en förfalskning. Detta har jag offentligt presenterat i artikeln ”Aspects of the discovery of The viking King Harald Bluetooth´s grave and a manuscript from the late 900s.” vilken kom ut på både svenska och engelska på academia.edu strax efter bokens utgivning sommaren 2021. Jag återger därför huvuddragen i dessa bevis här.

Först var vi givetvis tvungna att bevisa att det verkligen varit Antonina Chmielinska som har gjort översättningen år 1963. Hon dog år 1978 så översättningen måste ha gjorts innan dess. Att arbetet skett året 1963 framgår i hennes bevarade översättning. I det spiralblock som använts har hon nämligen noga på varje sida angivet aktuellt datum när hon arbetat med översättningen. För att klargöra att det är Antoninas handstil vände vi oss tidigt till professor dr hab. Tadeusz Widła som var en av Polens ledande när det gäller forensisk forskning. Utifrån bevarade brev från Antonina kunde det då fastslås att det är hon som gjort översättningen av ”Gesta Wulinensis”. Dessutom hade hon använt sig av en penna som inte gett ett jämt flöde vilket var typiskt för tiden före ca 1970-talet. I spiralblocket fanns också en infäst varumärkeslapp med blockets produktnummer. Vid producerandet av saker i det sovjetstyrda Polen fick man tillstånd under tre år, sedan måste man förnya tillståndet. Detta spiralblock var utifrån märkningen tillverkat i perioden februari 1962 och tre år framåt.

Efter att med säkerhet kunna bestämma skribenten och tiden för avskriften kunde jag nu notera saker som står i ”Gesta Wulinensis” men som under inga omständigheter var kända för varken den arkeologiska eller historiska vetenskapen förrän efter den tid då översättningen gjorts. År 1977 kom min kollega Rikard Holmberg ut med sin doktorsavhandling där det i skrift för första gången omtalas rester efter en senvikingatida ringvall vid Borgeby slott i Skåne. Antonina Chmielinska nämner emellertid redan år 1963 att Haralds Blåtands bror Toke satt i sin borg Borgeby i Skåne. Existensen av denna ringborg kände man då inte. I fem år fram till år 1995 satt jag som ordförande i Borgebystiftelsen tillsammans med den erkänt skicklige vikingaexperten, arkeologen och museidirektören för Kulturhistoriska museet i Lund Anders W Mårtensson. Under vår tid i stiftelsen genomfördes en utgrävning i borgen då det påträffades rester efter en silver/guldsmedsverkstad från sent 900-tal. Detta visar på en mycket hög status för borgen och bekräftar ”Gesta Wulinensis” uppgifter om att detta vid slutet av 900-talet var ett kungligt säte, något som heller inte var känt tidigare.

”Gesta Wulinensis” berättar också om Harald Blåtands mors död år 957, hennes kristna begravning samt om hur hennes man Gorm skändade hennes grav och flyttade kroppen till en uppförd hednisk gravhög. Enligt krönikan dog Gorm i början av juli 964 och det var först då, efter att han blivit kung, som hennes kristne son Harald Blåtand kunnat öppna gravhögen och åter begrava sin mor på ett kristet sätt. Dendrodateringar har visat att den norra gravhögen i Jelling är uppförd vinterhalvåret 958/959 men också att den döde, som av bevarade gravgåvor att döma måste ha varit kristen, tagits upp vinterhalvåret 964-965. Dessa dendrodateringar stämmer alltså exakt med uppgifterna i ”Gesta Wulinensis” men uppgifter om när Gorm och hans hustru dog har överhuvudtaget inte varit kända förrän dendroundersökningarna publicerades året 1987. Likväl omtalas exakt dessa årtal i ”Gesta Wulinensis” i Antoninas översättning 24 år tidigare. Skribenten är prästen Avico som varit närvarande vid Haralds Blåtands föräldrars död.

Utgrävningar vid Uppåkra strax invid Lund i Skåne har avslöjat att ett hedniskt tempel bevisligen stått på platsen under många århundraden. Detta blev känt först efter att professor Lars Larsson publicerat det år 2002. Men i Antonina Chmielinskas översättning av den latinska krönikan berättas redan år 1963 om hur Harald Blåtands bror Toke agerade vid den norske Hakon jarls angrepp på Lund år 974:

> ”Tuca och resten av de troende hittade sedan skydd på platsen för de döda, som har varit vigd till hedniska gudar i århundraden.”

Även om Uppåkra inte nämns är det högst troligt att det är denna hedniska plats som åsyftas i krönikan.

År 2011 påträffade man i Silverdale i norra Lancashire i England en större silverskatt, nedgrävd ca 900 e.Kr. I skatten finns ett silvermynt, präglat av den danske kungen ”AIRDECONUT D(OMI)N(U)

S REX". Fyndet väckte sensation eftersom ingen dansk kung med detta namn tidigare var känd i det historiska materialet. Men i Antonina Chmielinskas översättning av "Gesta Wulinensis" ett halvt sekel tidigare omtalas denne kung "Airde Conut":

> "Danerna hade också sina ´jarlow´, även om dessa var oberoende och inte behövde betala skatt för ´Svidjod´ och ´Norregi´, och i båda dessa länder fanns det tronpretendenter som strävade att ta över makten över alla daner och genom åren skapade de stora bekymmer för ättlingar till Olaf den förskräcklige och ´Airde Conut´. Den senare erövrade det land som heter ´Norfynbrarik´ med eld och svärd, och där hade han makten antagligen före eller under Benedictus IV:s regeringstid (påve 900-903), och med en man som var ett huvud högre än alla sina andra krigare kallades han ´Aidire´, vilket på ´Norfynbrarik´s invånares språk betydde hög."

Genom bl.a. dessa fyra exempel är det helt klart att Antonina i sin översättning måste ha haft tillgång till en samtida krönika, något annat är helt omöjligt. Visserligen har det på Internet förekommit uppgifter om att det är en förfalskning som skulle vara gjord efter år 2011 men detta är inte sant. Fram till sommaren 2019 hade vi endast kännedom om "Gesta Wulinensis" utifrån de fragment från prästens dagbok från 1840-talet som Antonina Chmielinska berättat om i bevarade brev till sin dotter. Först år 2019 lyckades vi i vittnens närvaro spåra hela avskriften i släktens sedan år 1986 efterlämnade och magasinerade samlingar i polska Koszalin.

Genom bl.a. ovan redovisade belägg av historiska företeelser som bevisligen inte var kända år 1963 men som genom den arkeologiska forskningen långt senare kommit till vetenskapens kännedom har jag som arkeologisk forskare kunnat fastställa att Antonina måste ha haft tillgång till ett latinskt original från tiden ifråga när hon gjorde sin översättning. Att hon dessutom haft hjälp av en av Polens mest ansedda historiker och museimän lämnar varje spår av tvivel om äktheten bakom sig.

Under arbetets gång med materialet från Harald Blåtands grav i Polen och med handskriften "Gesta Wulinensis" har ett antal professorer, docenter eller andra, i vikingatiden väl insatta, i Sverige, Norge, Danmark, England och Polen fått ta del av delar av det pågående projektarbetet med Harald Blåtands grav i Polen. Det är dock beklagligt att några andra personer på ett fåtal institutioner sedan spridit medvetet felaktiga uppgifter i försök att utpeka materialet som förfalskningar. Kännetecknade är att ingen av dessa velat se eller ta del av källmaterialet. Så bedriver man givetvis inte forskning utan deras insatser faller tungt tillbaka på dem själva.

Sven Rosborn

ATT LÄSA MER

Genom upptäckten av handskriftstexten *”Gesta Wulinensis ecclesiae pontificum”*, skriven av Harald Blåtands egen präst Avico på 990-talet har den tidiga, kända danska kungahistorien både kompletterats och förändrats på många sätt när det gäller 900-talet. Tidigare hade man ytterst få samtida källor om denna period. Historien var i stället uppbyggd på senare nedteckningar.

”Vikingakungens guldskatt.”
Fyndet av Harald Blåtands grav i Wiejkowo nära Wolin i Polen och handskriften *”Gesta Wulinensis”* har beskrivits i denna bok år 2021. Dessutom har följande artiklar lagts upp på Internet:

”Aspekter på källmaterialet kring Harald Blåtands grav i Polen.”
https://www.academia.edu/51878149
Här berättas om fyndet i Polen och om de arkeologiska belägg som påvisar *”Gesta Wulinensis”* äkthet som samtida historisk källa.

”Att koka soppa på en spik.”
https://www.academia.edu/88271908
Genmäle till en recension i Fornvännen.

”Slaget år 972 vid Cidini.”
https://www.academia.edu/87748342
Här klargörs bl.a. att vid översättningen av originalet till *”Gesta Wulinensis”* till polska 1963 har en av Polens ledande historiska forskare och museimän, professorn och direktören för Polens Nationalmuseum i Warszawa Stanislaw Lorentz varit involverad.

”Kriget mellan Harald Blåtand och Otto II år 974.”
https://www.academia.edu/112910207
Kriget vid Danevirke på gränsen till Tyskland året 974 får med denna ögonvittnesberättelse i *”Gesta Wulinensis” en helt annan historia än vad man tidigare känt till från närmast obefintliga källor.*

”Årtal i dansk - skånsk vikingatid.”
https://www.academia.edu/96285619
En sammanställning av händelser utifrån bl.a. ”Gesta Wulinensis” helt nya information om 900-talet.

”En drottning kallad Thyra.”
https://www.academia.edu/113388797
Genom handskriften ”Gesta Wulinensis” vet vi nu Gorms hustrus bakgrund.

”Danernas maktstruktur under början av 900-talet.”
https://www.academia.edu/113832567
”Gesta Wulinensis” berättar om kungamakten i Danmark.

”Några nedslag i skånsk historia på 900-talet.”
https://www.academia.edu/93140248
Här berättas om skånska förhållande, speciellt om Lund men också om handelsplatsen vid Helsingborg.

”Skånsk och dansk historia på 900-talet.”
https://www.academia.edu/94438644
Här berättas om Valdemar I av Kievs besök i Lund 977 och om Harald Blåtands borgar.

”Händelser i Skåne 964-984.”
https://www.academia.edu/100051644
I handskriftstexten *”Gesta Wulinensis”* från 990-talet finns flera uppgifter som rör förhållandena i Skåne.